

DEU ANYS DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA AL PRINCIPAT DE CATALUNYA

Miquel STRUBELL I TRUETA

Em toca un paper certament més difícil que el dels altres ponents, tant perquè és força més coneguda la situació al Principat i, per tant, fàcilment us podríeu avorrir amb la meua presentació, com també perquè es tracta d'una presentació única, que ha d'englobar la totalitat dels aspectes sociolingüístics de la situació catalana. Per tant, miraré de presentar alguns dels fets destacats, en un sentit positiu i en un sentit negatiu, de cadascun dels grans blocs que s'empren habitualment per analitzar una situació sociolingüística (administració; comerç, indústria i serveis; ensenyament; cultura; mitjans de comunicació, i coneixement i ús social).

Administració

En ser l'àmbit més fàcilment controlable políticament, no ens ha de sorprendre concloure que aquest és l'àmbit més catalanitzat. Els ajuntaments (que ja existien abans de la transició política, i per tant ens serveixen de punt de referència) fan els bans, les actes, les plaques viàries i les senyalitzacions i l'atenció al públic en català gairebé arreu. La Generalitat, que ha assumit transferències amb funcionaris de l'estat, ha fet esforços considerables. Fins i tot l'administració perifèrica de l'estat ha emprès una dinàmica creixent —tot i que encara molt parcial— de bilingüització d'impresos; en canvi, no es pot dir que el tema dels funcionaris —l'exigència de competència en la llengua oficial del territori— s'hagi pogut resoldre encara.

Comerç, indústria i serveis

Aquest és el sector que, a la llarga, serà el termòmetre del procés de normalització lingüística. Només en dos camps podem observar progressos notables en els darrers anys: l'atenció al públic i la publicitat. Gairebé tota l'activitat escrita de les empreses és en castellà, fora d'un nombre considerable de petites empreses a les comarques gironines, Osona, Berguedà, Bages... L'aparició de TV3 ha estimulat enormement la publicitat a la televisió, tot i que ha provocat un retrocés en la proporció de publicitat en català al circuit català de TVE.

Ensenyament

És un dels àmbits crucials per a tot el procés de normalització lingüística. L'objectiu final —que tots els alumnes, en acabar el seu ensenyament bàsic, dominin les dues llengües oficials— passa per la catalanització del sistema. Afegiré un altre objectiu no oficialitzat: que tots els alumnes adquireixin unes normes d'ús que els facin copartícips actius del procés de normalització lingüística. Més endavant comentaré que en aquests moments el sistema no està complint el primer objectiu.

L'ensenyament de la llengua a part —no pas normalitzat encara, en el sentit que més

d'un miler d'especialistes han de suplir el desconeixement del català entre els professors d'ensenyament bàsic—, cal destacar el creixent procés de catalanització de les escoles, amb el català com a vehicle. A hores d'ara, aproximadament un terç dels alumnes d'ensenyament bàsic estudien a escoles catalanitzades o en vies de catalanització. Aquesta xifra, que augmenta cada any, no és encara gens satisfactòria, però a molts llocs s'ha aconseguit malgrat l'oposició de sectors importants del professorat castellanoparlant, amb mentalitat més de colonitzadors que d'educadors moderns. El punt positiu més espectacular són, sens dubte, les 513 escoles que tenen programes d'immersió lingüística per a 63.000 alumnes castellanoparlants dels cinturons industrials. També he d'afegir que molts mestres catalanoparlants fan les seves classes en castellà, per mandra o per convicció, i que aquest fet retarda notòriament, també, el procés de catalanització del sistema educatiu.

El català té una presència considerable a la universitat, si bé, potser, els percentatges s'han estancat en els darrers anys. Hi manquen textos universitaris en català; però darrerament les universitats i alguna fundació han començat a omplir aquest buit. La UAB i la UB es troben en fase de crear —o recrear— serveis lingüístics, que poden donar un nou impuls al tema.

Cultura

La producció cultural amb contingut lingüístic —llibres, teatre, cinema, música cantada— té contradiccions internes fortes, que indiquen una crisi no pas de creativitat sinó de distribució i difusió. Això queda ben palès en el cas de la cançó, on les noves veus es troben amb greus dificultats per a enregistrar discos i fins i tot per a actuar: sobretot si mirem l'epidèmia recent de *sevillanes* que es programen a les festes majors.

El llibre català es troba en un moment òptim, quantitativament parlant, amb una producció anual que l'any passat fou de 4.145 títols. S'ha multiplicat per quatre en només deu anys.

Els grups teatrals donen un alt prestigi al teatre català (tot i que la Fura dels Baus, el Tricicle o els Joglars treballen sobretot amb el mim). En canvi, el cinema català pateix una crisi que només ara comença a donar senyals de superar.

Finalment, denunciaré una mena de rebuig social de tot el que és la cultura tradicional. El folklore, sobre el qual no es pot bastir una cultura moderna, tampoc no es pot bandejar, menysprear i abandonar. Només cal visitar qualsevol país avançat d'Europa per veure que el folklore hi té un paper important, simbòlic si voleu, però tanmateix important, i que contribuirà a mantenir les identitats nacionals en un temps d'acostament constant i progressiu entre les cultures europees a banda i banda de l'Atlàntic. Afortunadament, malgrat aquest rebuig (¿urbà?) de la cultura tradicional, abunden els grups corals, els grups de diables i correfocs, els castellers, els geganters, etc. que en molts casos són agents importants d'integració lingüística.

Mitjans de comunicació

L'aparició de TV3, a les darreries de 1983, ha estimulat un creixement de l'oferta en català de TVE. TV3, que fa tots els programes en català, tret dels films la versió original dels quals és castellana, ha adquirit un reconeixement general, quant a la seva qualitat. La gran majoria de llars trien la programació amb criteris no lingüístics.

A la ràdio continuen les ràdios comercials amb una oferta gairebé totalment en castellà. En canvi, Catalunya Ràdio s'ha convertit, només en cinc anys, en l'emissora de FM més escoltada. Ràdio Associació de Catalunya i Catalunya Música (de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió) tenen més audiència que la ja històrica Ràdio 4 (de RNE) que mai no ha comptat amb mitjans tècnics prou dignes.

A la premsa, la cota de mercat continua essent baixa per al català. L'*Avui*, el *Diari di*

Barcelona, el *Punt Diari* i *Regió 7* no passen gaire del 10% del total. Hi ha una tendència recent d'alguns diaris regionals a esdevenir diaris bilingües.

Coneixement i ús social

En aquest camp hi ha hagut grans canvis. El percentatge de persones que declaren saber català als padrons municipals ha augmentat, a la província de Barcelona, d'un 53 a gairebé un 60%, en només deu anys, els que van de 1975 a 1986. L'augment es deu sobretot a la competència activa en català entre els joves, augment que arriba al 77% dels grups de 10 a 19 anys, davant el 64% del conjunt de la població de Catalunya. Fora de les tres comarques metropolitanes (Barcelonès, Vallès Occidental i Baix Llobregat) on viuen el 38% dels joves, només s'hi troben el 18% dels joves que no saben parlar català; és a dir, que la falta de competència activa entre els joves és un problema clarament metropolità.

Per època d'arribada a Catalunya, les dades del darrer padró indiquen una competència activa relativament estancada entre tots els arribats a Catalunya després de 1960, a causa segurament de la degradació urbanística i socio-cultural produïda per la massificació de la immigració a partir d'aquesta data.

L'ús social del català, és a dir, la llengua triada per la població en les seves relacions amb altres, és difícil de quantificar. Per la banda positiva, és innegable que el català s'empra molt més ara que fa uns anys a les reunions (de veïns, accionistes, pares d'alumnes, etc.) i fins i tot —però molt menys— en converses en petits grups. Per un altre costat, com que hi ha ara més gent capaç d'emprar una o altra llengua, fóra lògic esperar un augment també en l'ús del català. De fet, a les enquestes recents de la Generalitat gairebé ningú no afirma emprar menys el català que anys enrere. La meitat de la resta, aproximadament, afirma fer-lo servir més.

Això no queda confirmat, però, per la sensació subjectiva que obtenim si passegem per les grans ciutats del cinturó de Barcelona. Aquest fet es deu al *baby boom* dels immigrants, produït entre el 1965 i el 1974 aproximadament. Un gran nombre de fills d'immigrats, d'origen cultural castellà, que ara tenen de 15 a 25 anys, arriben a la universitat (cosa insòlita) i al mercat de treball. Molts d'aquests no han completat un procés d'aprenentatge del català, i d'altres mai no el fan servir.

Conclusió

Ningú no dubta que la presència formal del català ha avançat molt notablement en els darrers deu anys al Principat i que això ha estimulat, en certa mesura, les altres comunitats a endegar processos semblants. Tanmateix, em fa l'efecte que aquest progrés s'ha anat alentint darrerament, com si els faltés alè als motors de la catalanització. Cal, doncs, fer balanç dels bloqueigs que comencen a aparèixer dins de la societat catalana, per tal de donar un nou impuls a la recuperació de la nostra llengua, sense perdre de vista, insisteixo, que els canvis sociolingüístics són sempre lents, i que el que ens sembla frustrantment lent desperta admiració entre els estudiosos del nostre cas, arreu del món.